73- KITABU'L-EDAHI
1- Udhiye Sünneti Babi
2- Imâmin, Insanlar Arasinda Kurbanlik Hayvanlar Taksim Etmesi Babi
3- Yolcu Ve Kadin Için Kurban Babi
4- Kurban Bayraminin Birinci Günü Et Arzu Edilmesi Babi
5- Yevmu'l-Adhâ, Nahr Günüdür {Diger Günler Degil) Diyen Kimse Babi
6- Bayram Namazi Kilma Ve Deve Nahr Etme Yerinin Musallada Oldugu Babi
7-Bâb:Peygamber(S)'In Kurbanliginin Boynuzlu Iki Koç Oldugu Hakkinda
8- Peygamber(S)'In Ebû Burde Ib\ Niyâr'a: "Sen, çebis olan o keçi oglagini kurban yap, fakat bu çebis senden sonra hiçbir kimse için yetmeyecektir" Buyurmasi Babi
9- Kurbanlari Kendi Eliyle Kesen Kimse Babi
10- Baskasinin Kurbanini, Izni Ile Kesen Kimse Babi
11- Kurban Kesme Vakti, Bayram Namazindan Sonradir Babi
12- "Kurbanini Namazdan Evvel Kesen Kisi, Kesmeyi Tekrar Eder" Babi
13- Ayagi, Kesilecek Hayvanin Yani Üzerine Koymak Babi
14- Kurban Kesme Sirasinda Tekbîr Getirme Babi
15- Bâb: Insan Mekke'de Kesilmek Için Kurbanlik Gönderdigi Zaman Ona (Ihrâmliya Haram Olanlardan) Hiçbirsey Haram Olmaz
16- Kurbanliklarin Etlerinden (Hiçbir Kayidlama Olmaksizin) Yenilmesi Ve Azik Edinilmesi Babi

73- KITABU'L-EDAHI

(Udhiyeler Kitabi) [1]

1- Udhiye Sünneti Babi

îbn Umer de:

'Udhiye, yâni kurbân sünnettir ve ina'rûftur (iyi birseydir)" demistir [2].

1-.....Bize Su'be, Zubeyd el-Eyâmî'den; o da Sa'bî'den tahdîs etti ki, el-Berâ ibn Âzib (R) söyle demistir: Peygamber (S- kurbân bayrami hutbesinde):
— "Bu günümüzde ilk yapmaya baslayacagimiz is, namaz kilariz, sonra (evlerimize) döner ve kurbanlarimizi keseriz. Her kim böyle yaparsa sünnetimize uygun is yapmis olur. Her kim de namazdan önce kurbani keserse, bu ancak ehline takdim ettigi bir et demek olup, kurban ibadetiyle hiçbir münâsebeti yoktur" buyurdu.
Bunun üzerine namazdan evvel kurbânim kesmis olarak Ebû Bur-de ayaga kalkti da:
— (Yâ Rasûlallah!) Yanimda henüz yasina basmamis bir çebis var, dedi.
Peygamber:
— "Onu (kurban olarak) kes, lâkin senden sonra böylesi hiçbir kimse için yetmez" buyurdu.
Mutarrif, Âmir es-Sa'bî'den; o da el-Berâ'dan söyledi ki, Peygamber (S):

— "Her kim namazdan sonra keserse, kurban kesme ibâdeti tamâm olmus ve müslümânlarin sünnetine isabet etmis olur" buyurmustur [3].

2-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Peygamber (S) söyle buyurdu: "Her kim namazdan evvel kurbanini keserse, o ancak kendi nefsi için kesmis olur. Her kim namazdan sonra keserse nüsükü yâni kurban kesme ibâdeti tamâm olmus ve müslümânlarin sünnetine isabet etmis olur" [4].

2- Imâmin, Insanlar Arasinda Kurbanlik Hayvanlar Taksim Etmesi Babi

3-.....Ukbe ibnu Âmir el-Cuhenî (R) söyle demistir: Peygamber (S) sahâbîleri arasinda birtakim kurbanlik hayvanlar taksim etti. Ben Ukbe'ye de bir yasina yakin bir disi çebis isabet etti. Ben:
— Yâ Rasûlallah! Bana düsen bir yasina yakin disi bir keçi çebi-sidir! dedim.
Rasûlullah:
— "Onu sen kurban et!" buyurdu [5].

3- Yolcu Ve Kadin Için Kurban Babi

4-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne, Abdurrahmân ibnu'l-Kaasim'dan; o da babasi el-Kaasim ibn Muhammed'den; o da Âise(R)'den tahdîs etti ki, Mekke'ye girmeden önce Serif mevkiinde Âise hayz olmus, bundan dolayi aglarken yanma Peygamber girip:
— "Neyin var? Hayiz mi oldun?" diye sormus. Âise:
— Evet, demistir. Peygamber (S):
— "Bu, Allah'in Âdem kizlari üzerine yazdigi birseydir. Hacilarin eda edecekleri mensekleri sen de eda et. Su kadar ki, hayizh bulundugun müddetçe Beyt'i tavaf etme" buyurmustur.
Âise dedi ki: Nihayet biz Minâ'da oldugumuz zaman bana sigir eti getirildi. Ben:
— Bu nedir? dedim. Getirenler:
— Rasûlullah zevceleri adina sigir kurban etti, dediler [6].

4- Kurban Bayraminin Birinci Günü Et Arzu Edilmesi Babi

5-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Kurban bayraminin birinci günü Peygamber (S):
— "Her kim namazdan evvel kurbanini kesmisse, bir daha kessin!" buyurdu.
Bunun üzerine bir adam ayaga kalkti da:
— Yâ Rasûlallah, bu, kendisinde et yemek arzu edilen bir gündür, dedi ve komsularinin fakirligini zikretti ve:
— Benim yanimda henüz yasina basmamis disi bir çebis vardir ki, o iki et davarindan daha hayirlidir, dedi.
Rasûlullah ona bunu kurban etmesine ruhsaÇ verdi.
Enes dedi ki: Ben bu ruhsatin ondan baska insanlara ulasip ulasmadigini bilmiyorum.

Bundan sonra Peygamber (hutbe yerinden kesme yerine) döndü de iki koçun yanina varip onlari kesti. Insanlar küçük bir sürünün yanina vardilar da onu aralarinda dagittilar -yâhud onu aralarinda hisse hisse taksim ettiler [7].

5- Yevmu'l-Adhâ, Nahr Günüdür {Diger Günler Degil) Diyen Kimse Babi [8]

6-..... Bize Eyyûb es-Sahtiyânî, Muhammed ibn Sîrîn'den; o da Abdurrahmân ibn Ebî Bekre'den; o da Ebû Bekre ibnu'l-Hâris(R)'ten tahdîs etti ki, Peygamber (S) -Minâ'da yaptigi hutbede-söyle buyurmustur [9].

— "Zaman, Allah'in gökleri ve yeri yarattigi günkü ilk vaziyetine dönmüstür. Bir yil (ay ölçüsü ile) oniki aydir. Bunlardan dördü haram aylardir ki, üçü arka arkaya zu'l-ka'de, zu'l-hicce, muharrem'-dir. (Dördüncü) Mudar kabilesinin ayi olan receb'dir. O, cumâdâ'l-âhire ile sa'bân arasindadir". Sonra Peygamber:

— "Bu ay hangi aydir?" diye sordu. Biz:

— Allah ve Rasülü daha iyi bilir! dedik.

Rasûlullah sükût etti. Biz Rasûlullah bu aya eski adindan baska bir ad verecek sandik. Sonra:

— "Zu'l-hicce (ayi) degil midir?" buyurdu. Biz:

— Evet zu'1-hicce'dir! dedik. Rasûlullah:

— "Bu içinde bulundugunuz hangi beldedir?" buyurdu. Biz:

— Allah ve Rasûlü daha iyi bilir! dedik. Rasûlullah sustu. Hattâ biz Rasûlullah Mekke'ye yeni bir isim verecek sandik. Sonra:

— "Bu Belde (yânî Mekke) degil midir?" buyurdu. Biz:

— Evet Belde'dir! dedik. Rasûlullah:

— "Bu hangi gündür?" diye sordu.

— Allah ve Rasûlü en bilendir! dedik.

Yine Rasûlullah sükût etti. Hattâ biz, bu güne eski adindan baska bir ad verecek sandik. Rasûlullah:

— "Nahr günü degil midir?" buyurdu. Biz:

— Evet nahr günüdür! dedik.

(Bu mukaddime sorulardan) sonra Rasûlullah söyle buyurdu:

— "Su hâlde iyi biliniz ki, kanlariniz ve mallariniz -Muhammed ibn Sîrîn: Ben Ibn Ebî Bekre'nin sunu da söyledigim saniyorum: Ve irzlariniz, bu ayinizda, bu beldenizde, bu gününüzün haram oldugu gibi haramdir (her türlü saldiridan korunmustur). Sizler Rabb'inize kavusacaksiniz da Rabb'iniz sizlere bütün amellerinizden soracaktir. Aklinizi basiniza toplayin da benden sonra birbirinizin boyunlarina vuracak sapiklar hâline dönmeyin. Dikkat edin! Bu nasihatlerimi burada hazir bulunanlariniz, burada bulunmayan müstakbel nesillere teblig etsin! Olabilir ki, kendisine bu teblig ulasan kimselerin bâzisi, burada bulunup da bizzat isiten bâzi kimselerden daha iyi anlayip bellemis olur."

Râvî Muhammed ibn Sîrîn bu hadîsi zikrettigi zaman: Peygamber dogru söyledi, der idi. Bundan sonra Peygamber:

— "Dikkat edin! Teblig ettim mi? Dikkat edin! Teblig ettim mi?" buyurdu [10].

6- Bayram Namazi Kilma Ve Deve Nahr Etme Yerinin Musallada Oldugu Babi [11]

7-.....Bize Ubeydullah el-Umerî tahdîs etti ki, Nâfi': Abdullah ibn Umer, devesini, nahr etme yeri olan Menhar'da gerdanindan keserdi, demistir.

Râvî Ubeydullah: Nâfi', Peygamber'in deve kurbanim nahr ettigi yeri kasdediyor, demistir [12].

8-.....Bize el-Leys, Kesîr ibn Ferkad'den; o da Nâfi'den tahdîs etti. Nâfi'e de Abdullah ibn Umer (R) haber verip: Rasûlullah (S) musallada kurban davarini bogazlar ve kurban devesini gerdanindan keserdi, demistir [13].

7-Bâb:Peygamber(S)'In Kurbanliginin Boynuzlu Iki Koç Oldugu Hakkinda

Bu iki koçun semiz olduklari da zikrolunuyor.
Yahya ibn Saîd dedi ki:
Ben Ebû Umâme ibn Sehl'den isittim: Bizler Medine'de kurbanligi besleyip semizletirdik, müslümânlar da kurbanliklarini besleyip semizletirlerdi, dedi [14].

9-.....Bize Abdulazîz ifanu Suheyb tahdîs edip söyle dedi: Ben Enes ibn MâIik(R)'ten isittim, o: Peygamber (S) iki koç kurban ederdi, ben de iki koç kurban ediyorum, dedi [15].

10-..... Bize Abdu'l-Vahhâb, Eyyûb'dan; o da Ebû Kilâbe'den; o da Enes'ten: Rasûlullah (S) alacali, boynuzlu iki koçun yanina döndü de onlari kendi eliyle bogazladi, diye tahdîs etti.
Bu hadîsi Eyyûb'dan; o da Ebû Kilâbe'den rivayet etmekte, Abdu'l-Vahhâb'a Vuheyb ibn Hâlid el-Basrî mutâbaat etmistir. Is-mâîl ibn Uleyye ile Hatim ibnu Verdân da: Eyyûb'dan; o da Ibn Sî-rîn'den; o da Enes'ten senediyle söylemislerdir.

11-.....Bize el-Leys, Yezîd'den; o da Ebû'l-Hayr'dan; o da Ukbe ibn Âmir(R)'den, Peygamber(S)'in ona, sahâbîlerine taksîm etmek üzere birtakim kurbanliklar sürüsü verdigini, kendisine onlardan yasina ulasmamis bir oglak kaldigini, bunu Peygamber'e zikrettiginde Peygamber(S)'in "Sen de onu kurban et!" buyurdugunu tahdîs etti [16].

8- Peygamber(S)'In Ebû Burde Ib\ Niyâr'a: "Sen, çebis olan o keçi oglagini kurban yap, fakat bu çebis senden sonra hiçbir kimse için yetmeyecektir" Buyurmasi Babi

12-.....Bize Mutarrif, Âmir es-Sa'bî'den tahdîs etti ki, el-Berâ ibn Âzib (R) söyle demistir: Benim Ebû Burde denilen dayim, kurbanini bayram namazindan evvel kesti. Rasûlullah (S) ona:
— "Senin kestigin bu davarin (kurban davan degil), yalniz et davaridir" buyurdu.

Ebû Burde:
— Yâ Rasûlallah, yanimda besili bir disi çebis var, dedi. Rasûlullah:
— "Sen o disi çebisi kurban et, lâkin senden baskasi için bu elverisli olmaz" buyurdu.
Sonra devam edip:
— "Her kim bayram namazindan evvel keserse, o ancak kendisi için kesmis olur. Her kim namazdan sonra keserse, kurbanini tamam kesmis ve müslümânlarin sünnetine isabet etmis olur" buyurdu [17].
Bu hadîsi es-Sa'bî'den rivayet etmekte Ubeyde, Mutarrif a ve Ib-râhîm en-Nahaî'ye mutâbaat etti. Yine bu hadîsi Hureys'ten; o da Sa'-bî'den senediyle rivayet etmekte Vekî', Ubeyde'ye mutâbaat etti. Âsim ibn Süleyman ile Dâvûd ibn Ebî Hind, es-Sa'bî'den: "Yanimda bir süt oglagi var" seklinde söylemislerdir. Zubeyd ile Firâs da es-Sa'bî'den: "Yanimda henüz yasina basmamis bir disi çebis var" seklinde söylemislerdir. Ebü'l- Ahvas da söyle dedi: Bize Mansûr: "Disi bir keçi oglagi olan çebis" diye tahdîs etti. Ibn Avn da: "Anâkun (= Keçi oglagi)", "Ceza'un (= Çebis)", süt oglagi seklinde söylemistir [18].

13-.....Bize Su'be, Seleme ibn Kuheyl'den; o da Ebû Cuheyfe'den tahdîs etti ki, el-Berâ (R) söyle demistir: Ebû Burde ibn Niyâr kurbanini namazdan önce kesti. Peygamber (S) ona:
— "Onun yerine yeniden baska bir kurbân kes!" buyurdu. Ebû Burde:
— Yanimda yasina basmamis disi bir çebisten baskasi yoktur, dedi.
Su'be ibnu'l-Haccâc: Ben Ebû Burde'nin:
— O yasma basmamis disi çebis, yasina basmis olandan daha hayirlidir, dedigini saniyorum, demistir.
Peygamber:
— "Sen dedigin çebisi onun yerine kurban et. Lâkin senden sonra da böylesi hiçbir kimse için yetmeyecektir" buyurdu.
Hatim ibn Verdân, Eyyûb'dan; o da Muhammed ibn Sîrîn'den; o da Enes'ten; o da Peygamber'den bu hadîsi söyledi ki, bunda "Anâkun cezeatun dedi" seklindedir [19].

9- Kurbanlari Kendi Eliyle Kesen Kimse Babi

14-.....Bize Katâde tahdîs etti ki, Enes (R): Peygamber (S) iki tane alaca koç kurban etti. Ayagini kurbanlarinin yan taraflari üzerine basip Bismillah diyerek tekbîr alirken gördüm. Sonra onlari kendi eliyle bogazladi, demistir [20].

10- Baskasinin Kurbanini, Izni Ile Kesen Kimse Babi

Minâ'da devesini, çökmüs ve baglanmis hâlde gerdanindan kesmekte îbn Umer'e bir adam yardim etmistir [21].

[22]

Ebû Mûsâ el-Es'arî de kendi kizlarina, kendi elleriyle kurbanlarini kesmelerini emretmistir .

15-.....Âise (R) söyle demistir: Mekke yakinindaki Serif mevkiinde (hayrz oldugum için) aglarken RasûluIIah (S) benim yanima girdi de:
— "Senin neyin var? Yoksa hayiz mi oldun?" buyurdu. Ben:
— Evet, dedim. RasûluIIah:
— "Bu, Allah'in Âdem kizlari üzerine yazdigi birseydir. Sen hacilarin eda edecekleri mensekleri eda et, su kadar ki, Bey t'i tavaf etme!" buyurdu.
Bir de RasûluIIah zevceleri adina sigir kurban etti [23].

11- Kurban Kesme Vakti, Bayram Namazindan Sonradir Babi

16-.....el-Berâ (R) söyle demistir: Ben Peygamber(S)'den isittim, kurban bayrami hutbesini yapiyordu; söyle buyurdu:
— "Bu günümüzde bizim ilk yapacagimiz sey, namaz kilmakli-gimizdir. Ondan sonra (musalladan evlerimize) dönüp kurban kes-memizdir. Her kim böyle yaparsa sünnetimize isabet etmistir. Her kim kurbanini namazdan evvel keserse, bu ancak ailesine takdim etmekte oldugu bir et demek olup kurban ibâdeti ile hiçbir münâsebeti yoktur."
Ebû Burde:
— Yâ Rasûlallah! Ben davarimi namazi kilmamdan önce kesmis bulundum. Benim yanimda yasma girmis keçiden daha hayirli bir çebis vardir? dedi.
RasûluIIah:
— "Dedigin çebisi onun yerine kurban et, lâkin senden sonra böylesi hiçbir kimse için yetmeyecek -yâhud: Tam kurban yerine geçmeyecektir-" buyurdu [24].

12- "Kurbanini Namazdan Evvel Kesen Kisi, Kesmeyi Tekrar Eder" Babi

17-.....Bize Ismâîl ibnu Ibrâhîm, Eyyûb'dan; o da Muhammed ibn Sîrîn'den; o da Enes ibn Mâlik(R)'ten tahdîs etti ki, Peygamber (S):
— "Her kim namazdan evvel kurbanim kesmis ise yeniden kessin!" buyurmustur.
Bunun üzerine bir adam:
— Bu, kendisinde et yemek arzu edilen bir gündür, dedi ve komsularinin ete olan ihtiyâcim zikretti.
Bunun üzerine Peygamber kendisini ma'zûr görür gibi, O zât da:
— Benim yanimda iki koyundan daha hayirli bir çebis vardir, dedi.
Rasûlullah da ona, bu yasina ulasmamis disi keçi oglagini, yânî çebisi kurban etmesine ruhsat verdi. Ben bu ruhsat baskasina da sirayet etti mi yâhud etmedi mi, bilemiyorum. Bundan sonra Rasûlullah iki tane koça dogru meyi edip gitti, yânî onlari bogazladi. Sonra da insanlar küçük bir sürüye dogru dönüp gittiler de (ondan nail olduklari) kurbanlari kestiler [25].

18-.....Bize el-Esved ibnu Kays tahdîs etti. Ben Cundeb ibnu Sufyân el-Becelî'den isittim; o: Ben kurban bayrami günü Peygam-ber(S)'in huzurunda bulundum. "Her kim namaz kilmadan evvel kurban kestiyse onun yerine bir daha kessin. Her kim de kesmemisse (Allah'in ismiyle teberrük ederek) kessin!" buyurdu, dedi [26].

19-.....Bize Ebû Avâne, Firâs'tan; o da Âmir es-Sa'bî'den tahdîs etti ki, el-Berâ (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) bir gün namaz kildirdi da:
— "Her kim bizim kildigimiz namazi kiliyor, yöneldigimiz kib-r leye dönüyorsa (yânî her kim Islâm Dîni üzere ise) namazi kilip ayrilmadikça kurban kesmesin" buyurdu.
Bunun üzerine Ebû Burde ibnu Niyâr ayaga kalkti da:
— Yâ Rasûlallah! Ben kurban kesme isini namazdan önce yaptim, dedi.
Rasûlullah:
— "O senin acele edip de kestigin bir hayvandir" buyurdu. Ebû Burde:
— Benim yanimda disi bir çebis vardir ki, o, iki tane yasina basmistan daha hayirlidir; ben onu kurban edeyim mi? diye sordu. ;Rasûlullah:
— "Evet, onu kes!" buyurdu ve sonra: "Senden sonra da böylesi hiçbir kimse için yetmez" buyurdu.
Âmir es-Sa'bî: Bu sonra kestigi kurban, kestiklerinin en hayirlisi oldu, demistir [27].

13- Ayagi, Kesilecek Hayvanin Yani Üzerine Koymak Babi

20-.....Bize Enes (R) söyle tahdîs etti: Peygamber (S) alacali, boynuzlu iki koç kurban ederdi ve kesme sirasinda ayagini onlarin yanlari üzerine koyar ve onlari kendi eliyle bogazlardi [28].

14- Kurban Kesme Sirasinda Tekbîr Getirme Babi

21-.....Bize Ebû Avâne, Katâde'den tahdîs etti ki, Enes (R):
Peygamber (S) iki tane alacali ve boynuzlu koç kurban etti, onlari Bismillah ve Allâhu Ekber diye tekbîr getirerek ve ayagini boyunlari üzerine koyarak kendi eliyle kesti, demistir [29].

15- Bâb: Insan Mekke'de Kesilmek Için Kurbanlik Gönderdigi Zaman Ona (Ihrâmliya Haram Olanlardan) Hiçbirsey Haram Olmaz

22-..... Bize Ismâîl ibn Ebî Hâlid, es-Sa'bî'den haber verdi ki, Mesrûk, Âise'ye geldi de:
— Ey Mü'minler'in Anasi! Bir adam Ka'be'ye kurbanliklar gönderiyor ve bulundugu beldede oturuyor, beraberinde kurbanliklar gönderdigi kimselere kurbanlik develerine (kurbanlik olduklarinin bilinmesi için) gerdanlik takilmasini tavsiye ediyor. Iste bu adam, kendisinde kurbanliklar gönderdigi bu günden i'tibâren bütün hacilar Mekke'de ihramlarindan çikacaklari zamana kadar kendi oturdugu sehirde ihrâmh gibi olmakta devam ediyor! demistir.

Mesrûk dedi ki: Ben Âise'nin kendi sesinin isitilmesi için perdenin arkasindan ellerini birbirine çarptigini isittim. Bu el çarpmadan sonra Âise (R):
— Yemîn olsun, ben Rasûlullah'in kurbanliklarinin gerdanliklarinin iplerini bükerdim de O, kurbanliklarini gerdanlikli olarak Ka'be'ye gönderirdi, fakat ihrâmh erkeklere ailesinden haram olan seylerden hiçbiri, hacilarin dönmesine kadar kendisine haram olmuyordu, dedi [30].

16- Kurbanliklarin Etlerinden (Hiçbir Kayidlama Olmaksizin) Yenilmesi Ve Azik Edinilmesi Babi

23-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne tahdîs edip söyle dedi: Amr ibn Dînâr dedi ki: Bana Atâ ibn Ebî Rebâh haber verdi, kendisi Câ-bir ibn Abdillah(R)'den isitmistir. Câbir:
— Biz Peygamber (S) zamaninda kurbanlik hayvanlarin etlerini Medine'ye kadar getirir, azik edinirdik, demistir.
Râvî Sufyân ibn Uyeyne birçok kerreler "Kurbanlik develerin etlerini" seklinde söylemistir [31].

24-.....Bana Süleyman ibn Bilâl, Yahya ibn Saîd el-Ensârî'den;
o da el-Kaasim ibn Muhammed'den tahdîs etti ki, ona da Abdullah ibn Habbâb, Ebû Saîd el-Hudrî'den söyle tahdîs ederken isittigini haber vermistir: Ebû Saîd bir seferde memleketinden uzakta bulunuyordu. O seferden geldi, önüne et yemegi konuldu. Koyan:
— Bu, kurbanlarimizin etlerindendir, dedi. Ebû Saîd onlara:
— Bunu geri çekin, ben ondan yemem, dedi.
Ebû Saîd dedi ki: Sonra ben kalktim ve evden çikip kardesim Ebû Katâde'ye geldim -Ebû Katâde ibnu'n-Nu'mân, Ebû Saîd'in ana-bir kardesi idi ve Bedir harbînde hazir bulunmus bir kimse idi-. Bu kurban eti mes'elesini ona zikrettim. O da bana:
— Su muhakkak ki, senden sonra (kurban etlerinin üç günden sonra yenmesi yasagini bozan) bir emir meydana geldi, dedi [32].

25-.....Seleme ibnu'KEkva' (R) söyle demistir: Peygamber (S- bayram hutbesinde):
— "Sizlerden her kim kurban keserse, bayramin üçüncü gecesinden sonra evinde kurban etinden birsey bulundugu hâlde sabahlamasin" buyurdu.
Ertesi sene gelince sahâbîler:
— Yâ Rasûlallah! (Kurban etlerini) geçen sene yaptigimiz gibi mi dagitacagiz? diye sordular.
Rasûlullah söyle cevâb verdi:
— "Bu yil kendiniz yiyiniz, baskalarina yediriniz ve ailenize azik edininiz. Çünkü geçen sene insanlar arasinda geçim zorlugu vardi. Bu sebeble ben o sene insanlara yardim etmenizi istedim" [33]

26-.....Âise (R) söyle demistir: Biz kurban etlerinden bir kismini tuzlardik da sonra bu tuzlu etleri Medine'de Peygamber'e getirirdik. Peygamber (S):
— "Sizler kurban etlerini üç günden sonra yemeyiniz" buyurdu.

Âise dedi ki: Bu nehy, tahrfm için degildi (üç günden sonra yemeyi terketmek de vâcib degildi), lâkin Peygamber bu etlerden zenginlerin fakîrleri doyurmasini istemistir ve Allah, Peygamberi'nin murâdini en bilendir [34].

27-.....Abdullah ibnu'l-Mubârek haber verip söyle dedi: Bana Yûnus ibn Yezîd el-Eylî haber verdi ki, ez-Zuhrî söyle demistir: Bana Abdurrahmân ibn Ezher'in himayesinde bulunan Ebû Ubeyd tahdîs etti ki, kendisi bir kurban bayrami günü Umer ibnu'l-Hattâb'in beraberinde bayram namazinda hazir bulunmustur. Umer bayram namazini hutbeden evvel kildirip, sonra insanlara söyle hitâb etmistir:
— Ey insanlar! Sübhesiz ki, Rasûlullah (S) sizleri su iki bayram gününde oruç tutmaktan nehyetti: Bu bayramlardan biri, orucunuzu biraktiginiz bu ramazân bayrami gününüzdür. Digerine gelince; o da içinde kurbanlarinizin etlerinden yemekte oldugunuz kurban bayrami günüdür!
Ebû Ubeyd dedi ki: Sonra ben Usmân ibn Affân'in beraberinde kilinan bir bayram namazinda hazir bulundum. Bu bayram bir cu-mua gününde idi. Usmân da bayram namazini hutbeden evvel kildirdi, sonra hutbe yapip söyle dedi:
— Ey insanlar! Sübhesiz bu cumua,kendisinde sizin için iki bayramin bir yerde birlesmis oldugu bir gündür! (Cumua bayrami ve kurban bayrami.) Böyle olunca yüksek köyler ahâlîsinden olup da (ögleyin kilinacak olan) cumua namazini beklemek isteyen (cumua namazi ki-linincaya kadar) beklesin. Yüksek köylerdeki evine dönmek isteyene de ben köyüne dönmesine izin vermisimdir!
Ebû Ubeyd dedi ki: Sonra ben Alî ibn Ebî Tâlib'in maiyyetinde kilinan bir kurban bayrami namazinda hazir bulundum. O da bayram namazini hutbeden Önce kildirdi. Sonra insanlara hutbe yapip:
— Sübhesiz Allah Elçisi, sizlerin üç günden fazla zaman içinde kurbanlarinizin etlerini yemenizi nehyetmistir! dedi.
Ma'mer ibn Râsid'den; o da ez-Zuhrî'den; o da Ebû Ubeyd'den bu hadîsin benzerini rivayet etmistir [35].

28-.....Bize Ya'kûb ibn Ibrâhîm ibn Sa'd, Ibn Sihâb'in kardesinin oglundan; o da amcasi Ibnu Sihâb'dan; o da Sâlim'den; o da babasi Abdullah ibn Umer(R)'den haber verdi ki, o: Rasûlullah (S) "Kurban/arin etlerinden üç gün içinde yiyiniz" buyurdu, demistir.
Abdullah ibn Umer, kurban develerinin etlerini yemekten sakinmak için Minâ'dan hareket ederken ekmegi zeytinyagi ile yerdi [36].

---

[1] Edâhî, Udhiye'nin cem'idir. Udhiye, kurban bayraminda kusluk vakti kesilen hayvandir. Kurban bayramina "Yevmu'1-Adhâ" denildigi gibi, kendisinde kesilmesi seriat yapilan bu vakte izafetle, kesilen hayvana da "Udhiye" denilmistir. Seriat örfünde Udhiye, deve, sigir, davar nevi Merinden husûsî bir hayvani Allah'a yakinlik maksadiyle bayram gününde ve tesrik günlerinde kesmektir.

[2] Ibn Umer'in bu sözünü Hammâd ibn Seleme kendi Musannaf'inda saglam bir senedle rivayet etmistir. Ibn Umer bu sözüyle, kurban kesmenin sünnet oldugunu ve ma'rûf, yânî iyi birsey oldugunu ifâde etmistir. Ma'rûf, Allah'a itaat ve yakinliktan, halka da iyilik ve ihsandan ibaret oldugu bilinen birsey demektir.
Udhiye'nin hükmüne gelince, imamlarin kimi vücûbuna, kimi müekked sünnet olduguna kaail olmuslardir. Vücûbuna kaaîl olanlar, Ebû Hanîfe, Muham-med..., Mâlik, el-Leys, Sufyân es-Sevrî, el-Evzâîve Rabîatu'r-Re'y...dir. Sünnet oldugu görüsüne gidenler Imâm Safiî ile Imâm Ahmed ibn Hanbel'dir.

[3] Hadîs, sünnetin beyâni hakkinda sevkedilmis oldugundan, ilk fikradaki "Bizim sünnetimize isabet etmis olur" ifâdesinden bayram namazinin ve kurban kesmenin sünnet olduguna kaail olmak isteyenler olmus Ise de, buradaki sünnet, istilahi ma'nâdaki vucûb mukaabili olan sünnet olmayip, tarikat ma'nâsi-na olmak kuvvetli ihtimâli

vardir. Bu takdirde hadîsin bu fikrasinin ma'nâsi "Bizim gittigimiz yoldan gitmis olur" demek olur. Tarikat, yâni yol ise, vucûb ' ile mendûbluktan daha umûmîdir. Bundan dolayi müctehidler, gerek bayram namazinin gerek, kurban kesmenin hükmü hakkinda ayri görüslere gitmislerdir; kimisi vâcibdir, kimisi sünnettir demislerdir

[4]

Bunun da basliga uygunlugu, Içinde Udhiye'nin sartlan cümlesinden birinin, udhiyenin bayram namazindan sonra kesilmesi hükmü bulunmasi bakimindandir. Her iki hadîsten de kurbânin namazdan sonra kesilmesi gerektigi sabit oluyor.

Bunlarin birer rivayeti Iydeyn (îki Bayram) Kitâbi'nda da geçmisti.

[5]

el-Ceza', cîm'in ve noktali zâl'in fethasiyle senî kertesinden evvel, yânî yasi o kerteden eksik olan hayvana denir. Müennesi Cezaa'dir ve bu hayvana anilan zamanda isimdir... Pes Ceza', senî haddine varmayan hayvana denir. Misbâh'-m beyânina göre kuzu ve oglak ikinci seneye giriste ve sigir, at dölleri üçüncüde ve deve besincide ceza' olur... Oglak kismi bir yasinda ceza* olur ve bazen kuvvetli olmakla yasindan önce ceza' olur. Türkçe'de ona "Çebis" ta'bîr olunur.

Ve kuzu eger anasi babasi genç ise yedi ayda ceza' olur ki, ona "Toklu" ta'bîf olunur. Koca dölü ise sekiz yâhud on ayda ceza' olur... (Kaatnûs Ter,).

Bu hadîsi Müslim de Edâhî'de getirmistir. Yasini dolduran yâhud bu çagdaki davar bünyesinde kuvvetli bulunan keçi oglaginin kurban edilmesinin caiz oldugu hükmü bu hadîsten alinmistir.

[6]

Âise bu sirada hacc yolculugunda bulundugu için baslikla Ilgisi bu bakimdandir. Serif, Mekke'ye takrîben on mil uzakta bir yerdir. Âise'nin aglamasi, hayiz, hâlinde iken hem hacc, hem umrenin rükünlerinden olan ifâda tavâfmm müm-kin olmamasmdandir.

Bu hadîsin bir rivayeti Hayz Kitâbi'nda geçmisti.

[7]

Bu hadîste ayaga kalkip kurbanini namazdan önce, komsularinin fakirligi ve bu günün et arzu edilen bir gün olmasi gerekçesiyle kestigini söyleyen zât, Ebû Bureyde ibn Niyâr'dir. Enes'in "Bu ruhsat baskasina da sirayet etti mi, etmedi mi bilmiyorum" seklindeki tereddüdünü Buhârî'nin Ukbe ibn Âmir el-Cuhenî'den rivayet ettigi "3" rakamli hadîsin bir rivayeti gidermektedir. O hadîsten bu ruhsatin Ebû Burde'ye mahsûs kalmadigi anlasilmistir. Ukbe (R): Peygamber bana sahâbîlere taksîm etmek üzere bir sürü verdi. Taksimden sonra elimde bir çebis kaldi. Peygamber'e arzettim: "Onu sen kurban et" buyurdu, demistir. Bu rivayet, buradaki hadîsin sonundaki küçük sürünün taksîmini de açiklamis oluyor.

[8]

Nahr gününün onuncu güne hass olmasi, Humeyd ibn Abdirrahmân, Muhammed ibn Sîrîn ve Dâvûd ez-Zâhirî'nin kavlidir (Kastallânî).

[9]

Ilim Kitâbi'ndaki rivayette bu hutbenin Minâ'da, deve üzerinde oturdugu ve devenin dizginini birisi tuttugu hâlde yapildigi ziyâdesi vardir.

[10]

Basliga uygunlugu "Bu nahr günü degil midir?" sözündedir.

Buhârî bu nutku Sahîh 'inde buradan baska Ilim, Hacc, Bed'u'1-Halk, Tef-sîr (el-Berâe Tefsiri), Fiten Kitâblari'nda bâzi farklarla ve her yerde ayri ayri yollardan rivayet etmistir. Bu sebeble usûl bakimindan bu nutkun da Arafat nutku gibi, Peygamber'in kendi dilinden çiktiginda kimsenin az veya çok sübhe etmeye ilmen hakki yoktur.

Rasûlullah'm bu nutkunun basinda evvelâ ay, yil hesabindan bahsetmesi, bunun o devirde can, mal, nâmûs masuniyeti bakimindan çok ehemmiyetli bu-lunmasindandir. Arablar eski zamanlardan beri haram aylara hürmet edegel-misler, son yillarda ise haksizlik ve çapulculuk için bâzi takvim bozmalari ve degistirmeleri yapilagelmisti. Iste Rasûlullah o yil bu takvim bozukluklarinin son bulup yillarin, aylarin ve günlerin yerleri Allah'in gökleri ve yeri yarattigi gündeki yerlerine geldigini bildirmistir.

Bir gün evvelki Arafat hutbesinde Arablar'in dînî, medenî, iktisadî bütün bozuk âdetlerini Arafat meydaninda yikmis ve çignemis bulundugundan, saha-' bîler, Rasûlullah'm ay, gün ve Mekke'nin adlarini degistirecek sanmalarinda ma'zûr idiler. Rasûlullah bu hutbesinden sonra kurban kesim yerine gidip, kurban edilmek üzere hazirlanan yüz deveden altmisüçünü kendisi kesti, gerisini, yânî otuzyedi deveyi de Alî'ye kestirdi (Müslim, Câbir hadîsi).

[11]

Bu basliktan maksad, imâmin kesmedeki sünnetini beyândir ki, o da kendisinden önce kimsenin kesmemesi, onun kesmesinden sonra yakîn ile kesmeleri ve kesme sifatini ögrenmeleri için imâmin musallada kesmesidir - Çünkü bu, beyâna muhtâc olunan seylerdendir- ve namazdan sonra kesmeye çabuk davranmalaridir... (Aynî).

[12]

Peygamber'in musallada deve nahr ettigi yerin bilinmis olmasi ile basligin iki cüz'ü de bilinmis oluyor.

[13]

Bu ibâdette imâmin cemâatten önce kesmesinin müstehâb oldugu anlasilir. Cemâatin imâmdan evvel kurban kesmesinin mekruh olmasindaki hikmet, kesme mesguliyeti namaza mâni' olmamak içindir. Namaz kilinip bazilarinca hutbe de okunduktan sonra, artik nahr vakti girmis olur. Ondan sonra da imâm kurban kesmese de kimler kesecek ise kesmek gerekir. Nüsiikü edâ için yalniz bir davar kesmek kâfidir. Lâkin efdali Peygamber'e ittibâ ederek iki koç kurban etmektir...

Musalla, yânî namazgah, Medine'de Mescid'in kapisina bin arsin uzakta ma'rûf bir yerin ismidir ki, bayramlarda namaz Mescid'de kihnmayip orada kilinirdi...

[14]

Bunu Ebû Nuyam e/-Mustahrae'mda, Ahmed ibn Hanbel yolundan senedli olarak rivayet etmistir.

[15]

Bunda kurban yapmakta koçun üstünlügü hükmü vardir.

[16]

Atûd: Henüz yasma ulasmamis ve güdülmeyen keçi oglagina denir. Bunun bir rivayeti yukarida geçtigi gibi, bundan sonraki bâbda daha tafsîlli olarak gelmektedir.

[17]

Buhârî bu el-Berâ hadîsini Sahîh 'inin birçok yerlerinde ve Iki Bayram Kitabi'-nda ayri yollar ve bâzi lafiz farkliliklariyle getirmistir. Hadîsin basliga uygunlugu meydandadir. Ebû Burde ibn Niyâr, o çebisi sonra kurban etmis. Râvî es-Sa'bî'nIn bir rivayeti sonunda da "Haye hayru nesîketihî = Bu sonra kestigi kurban, kestiklerinin en hayirlisi oldu" ziyâdesi vardir. Bundan anlasildi ki, bu çebis kurban etmis olmak, Ebû Burde'nin hususiyetlerinden olmus oldu...

[18]

Buradaki mutâbaatlari bizzat Buhârî ve diger muhaddisler senedli olarak rivayet etmislerdir. Burada geçen ta'bîrler hakkinda daha önce geçen 5. hasiyede Kaamûs Tercemesi'nden bilgiler verilmisti.

[19]

Burada ve daha önce de geçen bu "Anâkun cezeatun" ta'bîri ayni ma'nâda olup atfu tefsirdir.

[20]

Müslim'in Âise'den rivayetinde gözlerinin etrafi, paçalari ve gögsü kara ak bir koçu getirip yatirdiktan sonra "... Bismillah, Allâhumme takabbel min Muham-medin ve âli Muhammedin ve min ümmeti Muhammedin" demis ve kurbanini kesmistir. Tesmiye ederken Besmele'deki "Rahmânu'r-Rahîm" sifatlarini da zikretmek o makaama münâsib düsmez. Tesmiye vâcib ve kesme esnasinda tekbîr almak ve hayvani sol yanma yatirip boynunun sag yanina basmak müste-hâbdir..

[21]

Bu ta'lîki Abdurrazzâk senedli olarak rivayet etmistir.

[22]

Ebû Musa'nin bu fiilini de el-Hâkim, el-Müstedrek'te Müseyyeb ibn Râfi' yolundan "Ebû Mûsâ kizlarina kurbanlarinizi kendi ellerinizle kesiniz diye emrederdi" lafziyle rivayet etmistir. Senedi de sahîhtir. Bunda kadinlarin kesmeyi güzel yapar olduklari takdîrde kendi kurbanlarini kesmelerinin caiz olacagi hükmü vardir (Aynî).

[23]

Basliga uygunlugu "RasûluIlah kadinlari adina sigir kurban etti" sözünden alinabilir. Çünkü Peygamber, kadinlari adina, onlarin izniyle kesmistir, dediler.

Bu hadîsin bir rivayeti, yalçinda "Yolcu ve kadin için kurban bâbi"nda geçmisti.

[24]

Basliga uygunlugu "tik yapmaya baslayacagimiz sey, namaz kilmamizdir, sonra dönüp kurban kesmemizdir" sözlerinden alinir. Bu hadîsten de kurbanin namazdan sonra kesilmesi sünnet oldugu ve bundan evvel kesenin tekrar kesmesi gerekecegi anlasiliyor.

[25]
Hadîs birçok yerde geçti. Biz bunu "Et arzu olunmasi babi' 'nda da zikretmistik.

[26]
Basliga uygunlugu meydandadir. Bunun bir rivayeti îki Bayram Kitâbi'nda, "Imâmin ve insanlarin bayram hutbesi esnasinda kelâm etmeleri bâbi"nda geçmisti. Bir rivayeti de yakinda Zebîhalar'da, "Peygamber'in: "Allah'in ismi ile kessin " kavli babi' 'nda geçti. Kurban kesmenin vâcibligine kaail olan bu hadîsle hüccet getirmistir.

[27]
Basliga uygunlugu "Namazi kilip ayrilmadikça kurban kesmesin " sözünden alinir. Bir de "Bu senin acele edip kestigin birseydir" sözünden de alinir. Çünkü bunun ma'nâsi, bu kurban yerine geçmez, onun için tekrar kesilmesinden baska kurtulus yoktur, demektir.

[28]
Bunun bir rivayeti yakinda geçmisti. Hayvani sol tarafi üstüne yatirdiktan sonra daha iyi tesbît etmek, hayvanin debelenmemesi ve kesmeye muktedir olmasi için kesenin kendi ayagini hayvanin sag boynu üzerine koymasi müstehâb olur. Çünkü bu biçagi tutmakta ve hayvanin basini sol el ile tutmakta daha kolaylastirici olur (Kastallânî).

[29]
Hadîsin basliga uygunlugu "Tekbîr getirerek..." sözündedir. Bunun bir rivayeti yakinda geçmisti.

[30]
Basliga uygunlugu "Rasûlullah'a haram olmuyordu" sözündedir. Bunun bir rivayeti Hacc Kitâbi'nda, "Kurbanliklara gerdanlik takilmasi bâbf'nda geçmisti. Mesrûk'un "Bir adam" diye söyledigi kimse dahî Ziyâd ibn Ebîh'tir (Kastallânî).

[31]
Bunun bir rivayeti Cihâd'da geçmisti. Basliga delâleti açiktir. Bu hadîs, kurban etinin üç kisma ayrilip, bir parçasi sahibine, bir parçasi zengin ve fakîrlere hediye, birisi de ev azigi olarak alikonulmasina delâlet etmistir.

[32]
Bu hadîsin râvîleri Medîneli'dir, bunda üç tabiî; Yahya, el-Kaasim ve onun seyhi; iki de sahâbî vardir: Ebû Saîd, Katâde ibn Nu'mân (R).

[33]
Bu hadîsin ilk kisminda kurban etinden sahibinin üç günden fazla yemesi ve kavurup azik edinmesi yasak edilmistir. Ikinci kisminda ise bu nehyin bir sebebe, halkin o yil geçim hususunda zorluk çekmesi gerekçesine dayandigi beyân edilmis ve o zaruretin gitmesi üzerine artik kendilerinin yemeleri, muhtaçlara dagitip yedirmeleri ve bir kismini da kavurup azik edinmeleri emredilmistir. Bu suretle üç günden sonralari da yemelerine cevaz verilmistir.
Alimlerin ve fakîhlerin cumhuruna göre kurban etinin üç günden fazla zamanda yenilmesi ve bir kisminin azik edinilmesi mubahtir. Bu cumhur içinde Dört Mezheb Imâmi ile bunlarin talebeleri de dâhildir. Bu hususta bu Seleme hadîsinin ikinci kismiyle ve baska hadîslerle istidlal etmislerdir... (Aynî).

[34]
Basliga uygunlugu "Bu nehy azimet degildi (yânî kesin ve devamli degildi)" sözünden alinir.

[35]
Beyhakî, Safiî'den sunu nakletmistir: Kurbanlarin etlerini üç günden fazla zamanda yemekten nehy, aslinda tenzih içindi. Bu, Yüce Allah'in: "Iste bunlardan yiyin, yoksulu, fakiri doyurun" (el-Hacc:28) {"Biz kurbanlik develeri de sizin için Allah'in seâirinden kildik. Onlarda sizin için hayir vardir. O hâlde onlar ayakta dururlarken üzerlerine Allah 'in ismini anin. Yanlari üstü düstükleri vakit de ondan hem kendiniz yiyin, hem ihtiyâcini gizleyen ve gizlemeyip dilenen fakirlereyedirin" -Âyet:36-) kavlindeki emir gibidir. Sahîh olan Âise'nin dedigi gibi, o nehy, kesin ve devamli degildi... (Kastallânî).

[36]
Bu da Ibn Umer'in sahsî olarak o eski emre tutunmasi olabilir.
Müslim de Bureyde'den sunu rivayet etmistir: Rasûlullah buyurdu kî; "Ben sizleri kabirleri ziyaret etmekten nehyetmisüm; artik kabirleri ziyaret edebilirsiniz. Ben sizleri kurbanlarin etlerim üç günden fazla tutmanizdan da nehyetmisüm. Artik bundan sonra size nasil uygun görülürse öylece tutabilirsiniz... " Bu, kendisinde nâsih ile mensûhun beraberce tasrîh edildigi hadîslerdendir. Müslim, Kitâbu'I-Edâhî'den ayri bir bâbda bu konudaki hadîsleri pek güzel bir sira ile tesbît etmistir: Müslim Ter., VI, 184-191 "1969-1976.